

Izšaja 10. in 25. dne v mesecu.

Dopisi morajo biti frankirani
in podpisani ter opremljeni s
stampiljko dot. organizacije.

Člani strokovnih organizacij,
priljučeni Strokovni komi-
siji za Slovenijo, dobivajo
list brezplačno.

Kopiral se ne vračaja.

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

Uredništvo in uprava
Ljubljana, poštni predal 290,

Čekovni račun št. 13.562,
Telefon interurban št. 3478.

Velika anketa o položaju delavstva v Jugoslaviji

Že v zadnji številki smo pisali o kongresu Delavskih zbornic v Beogradu, oziroma o anketi, ki se je vršila dne 19. in 20. t. m., in katere so se udeležili zastopniki vseh Delavskih zbornic URSSJ-a, strokovnih organizacij vseh smeri, mestnih občin Beograda, Ljubljane, Maribora in Banjaluke, zastopniki skoro vseh ministrstev ter zastopniki SUZOR-a in Borze dela. Danes naredimo še enkrat kratek majhen pregled te veljavne in pomembne ankete.

Na dnevnem redu ankete so bila ta-le tri važna vprašanja:

Zakonita ureditev minimalnih plač, podpiranje brezposelnih in obdavčenje delavskih plač.

Anketo je otvoril s. dr. Ž. Topalović, kateri se je predvsem v zbranih besedah spomnil zadnje rudarske nesreče v Trepčih, katera je zahtevala več človeških žrtev. (Nadaljnja njegova izvajanja glej članek »Za ohranitev kupne moči dinarja v današnji številki, Op. ur.)

Po izvolitvi predsednika so anketo pozdravili zastopniki raznih ministrstev, nakar je k prvi točki dnevnega reda poročal s. B. Krekič, ki je v daljšem, dobro utemeljenem referatu pokazal

pravo stanje, v katerem žive delavci in nameščenci

v naši državi, ter z odločnim povdankom zahteval od merodajnih krogov, da posežejo v te razmere in z zakonom napravijo temu konec, ker sicer je moralna in fizična propast našega delavstva neizogibna.

K drugi točki

podpiranje brezposelnih

in o brezposelnem vprašanju sploh je poročal s. Jovo Jakšič.

O davkih na delavske plače

pa s. Uratnik iz Ljubljane, katera sta na podlagi zbranih podatkov strokovnjaško obdelala ta dva problema ter pokazala pota, kako naj se ta pečeča vprašanja rešijo.

Vsi trije poročevalci so za svoja izvajanja želi splošno odobravanje.

Po končanih referatih so se izvolile tri komisije, katere naj v teku dneva izdelajo resolucije in predloge k vsem vprašanjem, ki so bila na dnevnem redu.

Druga plenarna seja

se je otvorila v nedeljo ob 9. uri in so referenti posameznih komisij prečitali sestavljene resolucije, o katerih se je razvila obširna debata. V debato so posegli delegati iz vseh krajev, vseh strok in smeri, ter so na podlagi številčk pokazali na razmere, v katerih živi naše delavstvo v državi, kakor tudi na ab-

solne razmere, v katerih živi naše delavstvo v državi, kakor tudi na ab- solne razmere, v katerih živi naše delavstvo v državi, kakor tudi na ab- solne razmere, v katerih živi naše delavstvo v državi, kakor tudi na ab-

Debato je otvoril s. Pfeifer iz Zagreba, ki je razkril stanje in plače delavstva v Zagrebu in na Hrvaškem sploh. Nato je anketo pozdravil generalni direktor SUZOR-a dr. Glaser, zastopnik mestne občine ljubljanske Kosem in mariborske Brandner, ki sta v daljših govorih prikazala so-

cialno politiko teh občin in njihovo gledanje na rešitev vprašanj, ki so na dnevnem redu ankete. Brandner je zahteval večjo finančno avtonomijo za občine. Oba sta izjavila, da bodo mestne občine, katere zastopata, podpirale vse zaključke te ankete.

Za njima je govorila cela vrsta delegatov iz raznih krajev in strok. Za svobodne strokovne organizacije Dravske banovine je govoril s. Jakomin o splošnem položaju. Zlasti je povdarjal potrebo, da se pri Borzah dela uvede popolna samouprava, ker le tedaj bodo te sposobne vršiti dano jim nalogo. S. Petejan je podčrtal važnost take velike ankete in iznesene slike iz življenja našega delavstva. Izrazil je svoje trdno prepričanje, da preko teh dejstev oblasti ne bodo mogle iti. Apeliral je na zastopnike ministrstev, da naj napravijo vse, da naša socialna zakonodaja ne bo tudi v bodoče ostala samo na papirju, sicer je vsak nov zakon nepotreben. Zakonov, ki se ne izvajajo, delavstvo ne rabi. Obenem je povdaril, da ako država hoče ščititi kmete, banke in industrijo,

mora tudi zaščititi — privatno lastnino delavca, t. j. njegovo zdravje in življenje s tem, da mu omogoči delo in življenju primeren zaslužek ter zaščito.

S. Karner je podal kratko sliko o plačah mariborskega delavstva v tekstilni, stavbeni in lesni industriji itd. ter razlike plač v raznih industrijskih obratih, posebej še na železnici.

S. Arh je podal sliko delavskih razmer v revirjih ter zahteval zaščito rudarjev pred izkoriščanjem.

V debati sta govorila tudi zastopnika Narodne strokovne zveze Bučar in Struc. Zanimivo je to, da je prvi ostro obsodil način, kako se porablja denar iz banovinskega bednostnega fonda, od katerega nimajo oni, ki največ plačujejo, t. j. delavci, skoro nič, medtem ko se na račun tega fonda nastavljajo učitelji s 300 do 500 Din mesečne plače, za delavce pa ni denarja. (Ker ima Bučar ozke veze z onimi, ki ta banovinski fond opravljajo, bodo njegova izvajanja gotovo točna. Obenem pa so karakteristična za naše razmere. Op. ur.)

Po končani debati so bile vse predložene resolucije soglasno sprejete, nakar je bila anketa ob pol 15. uri zaključena in so se delegati razšli v zavesti, da so ob pravem času pokazali vladi, delodajalcem, kakor tudi vsej javnosti, kako žive naši delavci in nameščenci; pokazali pa so tudi pota za izboljšanje teh razmer, da ne bo propadel najzdravejši del našega naroda, delavstvo. Zato pa je nujna potreba, da odgovorni vlada-joči krogi napravijo svojo dolžnost in takoj oživotvorijo predloge, ki jih je ta anketa sprejela.

Pri tej priliki osvežujemo akcijo Strokovne komisije za Slovenijo z dne 21. junija 1934, ko je pozvala predstavnike našega javnega življenja in vso našo javnost s posebnim apelom, ki je bil poslan vsem odločilnim faktorjem in tudi vladi.

Ne bo odveč, če priobčimo danes zopet ta apel za zahtevami, ki se glasi:

Delavske strokovne organizacije, priljučene Strokovni komisiji za Slovenijo v Ljubljani kot oblastnemu odboru Ujedinjenega Radniškega Sindikalnega Saveza Jugoslavije, se obračajo na predstavnike našega javnega življenja in vso našo javnost z naslednjimi ugotovitvami in naslednjim apelom: Predvsem ugotavljamo, da je postalo nujno in neodložljivo, da podvzamejo država in vse javne korporacije izredne ukrepe za poživitev gospodarstva in omiljenja brezposelnosti in socialne bede.

V zvezi s tem mislimo, da morajo država, banovina in občine s politiko stalnega reduciranja svojih budgetov prenehati. Štednja, katere druga stran je običajno reduciranje delavcev in nameščencev, je sila, ki odpira pred nami, enako kot ob času inflacije tiskanje denarja, vedno globlje brezdnost, kateremu ni videti dna. Tu mora priti rešitev le od tod, da se obrnemo za ceno največjih žrtev v drugo smer.

Vse javne korporacije, z državo na čelu, morajo najti pogum, da iščejo ravnotežja svojih izdatkov v zvišanju dohodkov in v večjem obdavljenju tistih, ki imajo premoženje in polno zaposlitev. Izredne razmere zahtevajo, da prenaša vsak izredne žrtve in da se ne nalaga vsa teža časov na rame najšibkejših.

Mi trdimo, da so mogoča enako, kakor po drugod, tudi pri nas velika notranja posojila za javna dela. Seveda pod pogojem, da bi omogočili, da se plačajo ta posojila z neizrabljenimi zalogami žita in živin, s propadajočimi zalogami premoga, z opeko, cementom, apnom, gramozom, betonom in drugimi izdelki tovarn in obratov, ki danes stoje, a bi se dale pognati z velikopotezno organiziranimi javnimi deli v pogon.

Skraini čas je, da se naša gospodarska politika v teh pravicah radikalno spremeni. Iz vseh krajev našega področja prihajajo obupna poročila. Naša premogovna industrija, državna kot privatna, je na tleh. Stotine delavskih rodbin po naših revirjih gladuje. V naših revirjih je danes težje, nego je bilo v vojni, četudi smo preživljali takrat krizo pomanjkanja, danes pa preživljamo krizo izobilja. Ta razlika je le tako razumljiva, da vrše danes javne korporacije svojo izravnavajočo nalogo in tako te javne korporacije same večajo. Mesece in mesece ostajajo rudarjem rudniki na dolgu njihove rudarske zaslužke, ki znašajo že tak komaj po par sto dinarjev na mesec. Stotisoče in milijone si je izposodila od bratovske skladnice, katero je s tem za vršenje njenih socialnih funkcij onesposobila.

Tudi v drugih gospodarskih področjih ni bolje. Desorganizacija denarnega trga povzroča, da se zapirajo še one tovarne, ki bi lahko našle odjemalcev. Tudi tovarne, ki se obratujejo, se prebijajo le z nadčloveškimi napori preko vedno novih ovir. Vprašanje mesecev in morda tednov je, ali bo mogla marsikatera izmed njih nadalje obratovati.

Sredi poletja in delovne sezone smo, a sezonska zaposlitev se komaj pozna. Vse socialne institucije z Javno borzo dela in Bratovsko skladnico na čelu so izčrpale svoja pičila sredstva in

toliko kakor zaprle svoje blagajne. Kar se dajejo, je le kapljica v morje. Vse to ima za posledico nepopisno bedo med širokimi delavskimi sloji. Posledica vsega tega je, da delajo delavci za vsako mezdo, ki se nudi, — brez ozira na to, ali zadostuje ta mezda za življenje; da delajo delavci pod vsakimi pogoji, ki se zahtevajo, brez ozira na predpise o zaščiti dela; da delajo na zahtevo ob času najtežje brezposelnosti za navadno dnevno mezdo tudi po 15 ur in več na dan, večajoč s tem brezposelnost. Inspekcija dela pa nima ne zakonske možnosti, ne denarnih sredstev, često pa tudi ne potrebne moralne zaslombe, da bi mogla proti temu nastopiti.

Mi gledamo vse to in ne moremo najti dovolj ostre obsodbe za frivolno govorjenje, da pri nas socialna beda in brezposelnost nista taka, da bi zahtevala izdatnejših ukrepov in večje pažnje državne oblasti.

Posledica takega gledanja na stvari in položaj je, da naletavajo še tisti ukrepi, ki so jih za ublaženje socialne bede samoupravne instance storile, na neke nepremagljive ovire!

V zavesti, da tako ne more iti več dalje, smo se odločili, da naslovimo na vse in vsakogar poziv, da zastavi svoje sile v naslednjih pravicah:

1. Da se z nadaljnjimi redukcijami vseh budgetov preneha in da se iščejo ravnotežja v novih sredstvih.

2. Da se razpiše veliko notranje posojilo za zasilna dela na ta način, da se bo moglo plačati to posojilo z danes propadajočimi zalogami žita, premoga in izdelki tovarn, ki danes stoje, a bi se mogle spraviti z zasilnimi deli v pogon.

3. Da se odobre veliki državni krediti za zasilna dela, in potrdje vsi krediti, ki so jih občine in samoupravna oblastva za zasilna dela že odredile.

4. Da se poravnajo dolgovi, ki jih dolguje država na delavskih mezdah, in prispevkih socialnim zavodom.

5. Da se vpostavi redno funkcioniranje denarne organizacije z državno intervencijo.

6. Da se pojača delavska zaščita predvsem v cilju preprečenja nepotrebnih obustavitev dela, prekočasnega dela in znižanja delavskih plač brez ozira na eksistenčni minimum.

V Ljubljani, dne 21. junija 1933.

V petek, 8. t. m. je zborovalo ljubljansko in okoliško delavstvo na svojem velikem članskem zborovanju v dvorani Delavske zbornice. Predsednik Delavske zbornice s. L. Sedej in tajnik Delavske zbornice s. F. Uratnik sta poročala o tej anketi in zahtevah ter je zbor soglasno in z vsem priznanjem podpril te sklepe ter bo članstvo s svojimi strokovnimi organizacijami in s Strokovno komisijo delalo vsepovsod, da se uveljavijo vsi ti sklepi.

Resnici je treba pogledati v obraz

Finančni minister in njegova politika

Na seji upravnega odbora Narodne banke je finančni minister dr. Stojadinović dne 18. t. m. poročal o svoji finančni politiki, s katero se strinja sedanja vlada in Narodna banka.

Narodna banka je glede finančne politike z ozirom na poročilo ministra izdala naslednji službeni komunikacije:

»Na sejo upravnega odbora Narodne banke je prišel danes dopoldne tudi g. finančni minister dr. Stojadinović, v želji, da se osebno seznanji z vsemi člani upravnega in nadzornega odbora Narodne banke in da Narodno banko seznanji z nagibi, ki so vodili kraljevsko vlado pri izdaji uredbe o likvidaciji inozemskih revolvingkreditov Narodne banke.

Finančnega ministra je s prisrčnim pozdravnim govorom pozdravil viceguverner dr. Meljko Čingrija. Nato je finančni minister imel po-

memben govor, v katerem je orisal naziranje kraljevske vlade o valutni in eskontni politiki. Uredbo in izvajanja g. ministra sta upravni in nadzorni odbor Narodne banke sprejela z izrednim zadovoljstvom in odobravanjem.

V skladu z željo kraljevske vlade je Narodna banka sklenila, da se takoj okoristi s pravico, ki ji jo daje uredba, da namreč povrne svoj revolving-kredit v inozemstvu in da počeni s 1. februarjem t. l. zniža lombardno mero s 7.5% na 6% in eskontno mero s 6.5% na 5%.

Minister je v svojem poročilu omenjal, da je znašala vrednost dinarja aprila 1926. 9.12 švicarskih frankov za 100 dinarjev. Leta 1931. je bilo najeto posojilo 2 milijardi dinarjev za stabilizacijo dinarja, toda 1932 je znašala vrednost le še 9 frankov za 100 Din. Vrednost je padala,

dokler se je dinar stabiliziral na 7 frankih.

Med tem so se jemala posojila v Franciji (340 milijonov francoskih frankov), za katera se je zastavilo zlato. Zato je tudi vrednost zlate podlage manjša kakor se izkazuje. Odkrito je treba priznati sedanjo vrednost dinarja. Nimam pa namena, da bi se je dotaknil. Ljudje, vsaj mnogi, mislijo, da bi bilo treba znižati vrednost dinarja ali pa provesti inflacijo. Toda v denarju ni zdravila.

denar ni vzrok gospodarske krize.

Kdor predlaga inflacijo, misli samo na dolžnike, pozablja pa na vse druge, pozablja na mezdne uradnike in delavce, na hranilce itd. Znižati vrednost dinarja pomeni, pomagati nemu sloju v škodo drugega, pomeni morda rešiti ene, uničiti pa druge. To bi bila krivica. Tudi druge države v svojih bojih za gospodarstvo ne mislijo na inflacijo, ker vedo, kakšno pogorišče pušča inflacija za seboj.

Dr. Topalović:

Kupna moč dinarja

mora ostati ohranjena

Vlada naj najame 3 milijarde dinarjev notranjega posojila za javna dela

Minister financ je s tem nastopil novo smer državne finančne politike ter računa, da se izboljšajo notranje gospodarske razmere. Z znižanjem obrestne mere, s plačilom doslej neznanega dolga 340 milijonov francoskih frankov in z zakonitim znižanjem zlate podlage Narodne banke, je ustvarjena možnost, da se

nekaj denarja prihrani

ter da več plačilnih sredstev v promet. Politika ima očitno namen, deloma omejiti uvoz inozemskega blaga. Vsekakor pa preti nevarnost, da se pojavi tendenca po zvišanju blagovnih cen, kar bi zadelo konsumente, dočim utegneta kmetijstvo in drugo gospodarstvo nekaj opomoči.

Absolutno se pa morajo pridobljena sredstva porabljeni za velika javna dela,

kakor pravi s. dr. Živko Topalović, ter eventualno najeti v ta namen še notranje posojilo v znesku dveh do treh milijard dinarjev.

S. Topalović je izjavil na beograjski anketi, ki je bila sklicana za soboto in nedeljo glede zakona o minimalnih mezdah delavcev in nameščencev, da pozdravlja v imenu navzočih novo politiko finančnega ministra, ki bo nedvomno koristila gospodarstvu. Znižanje obrestne stopnje smo mi zahtevali že od nekdanj v svrhu obnovitve gospodarstva. Z na-

Minister je izjavil, da hoče ohraniti sedanjo vrednost dinarja. Zmotno je tudi, če vodimo v Narodni banki skoraj 60 odst. zlato kritje, ko je del zlata v francoski banki in moramo za lesk zlate zaloge plačati na leto v devizah

okoli 30 milijonov

Narodna banka mora posojilo 340 milijonov frankov vrniti, da prihrani na leto 30 milijonov stroškov.

Vlada je znižala zakonito zlato zalogo Narodne banke od 35 na 25 odst., oziroma pri zlatu na 20 odst., kar zadošča. Faktično pa zlata zaloge tudi po plačilu dolga še vedno znaša za skupno kritje 30.6 odst., za kritje v zlatu pa 27.56 odst. Narodna banka pa mora iti za tem, da bo imela kritje samo v zlatu, oziroma z zlatom plačilnih devizah. Narodna banka ne sme v nobenem primeru obremeniti zlate in devizne podlage. To je prava slika politike vlade brez vsakršnega friziranja.

redbo, ki je izšla, še ni storjeno vse, minister naj pa v tem pravcu nadaljuje svojo finančno politiko, da se izboljša narodno gospodarstvo in obenem pazi,

da ne pade kupna moč konzumentov.

Za delavstvo in nameščentvo je nova finančna politika velike važnosti, če bo omilila nezaposlenost ter obenem dvignila nivo sramotno nizkih plač. To se utegne zgoditi z zaposlitvijo in z dvigom konzuma. Dobro in boljše plačani delavci in nameščenci so boljši konzumenti. Vse gospodarstvo in njega razvoj je odvisno od konzuma.

Izvajanja ministra tudi kažejo, da razume gospodarsko vprašanje tako.

Delavski prosvetni popoldan v Kranju

bo v nedeljo, dne 17. februarja ob 16. uri v novi, obširni dvorani kranjske »Svobode«. Prireja ga kranjska »Svoboda«, a gostujejo ljubljanski »Svobodaši« z delavskim odrom, govornilnim zborom in godbo »Zarja« ter solisti na violino, pozavno in flavto, sopranistka in tenorist. Pevski zbor kranjske »Svobode« bo pa pel lepe pesmi. Pridite!

slikal tiste sedmere rdeče dneve, njegove ure, minute, ko se je izprehajala krvava smrt po deželi, ni sedaj časa za to.

Opolnoči 5. novembra 1934 so visele z oken bogatih hiš dragocene in lepe preproge. Madrid se je praznično oblekel, zakaj praznovati je enomesečno rdečega tedna. 12. oktobra je že proslavil »dan Iberske rase«. 1492. leta namreč, na prav isti dan, so odplule španske ladje pod vodstvom Genovčana Kolumba proti Ameriki. To je najsrečnejši španski dan, ker je bila odkrita pot v zlata ležišča v novem svetu. Tistega leta se je tudi končala vojna z Mauri, ki so osem stoletij vladali nad Iberskim polotokom. Zmagala je Rekonkvista, krščanstvo je vrnilo deželo k svojim lastnini.

S tem se začne prvo poglavje, prvo dejanje.

Mauri so se na Gibraltaru izkrcali 711. leta. Z dnevom, ko so bili izgnani iz dežele, se štejejo leta krščanstva v Španiji. Ta križarska vojna se je začela na severu. Ta vojna je oblikovala gospodarski in politični obraz današnje Španije. Mržnja krščanskih kraljev do sovražnikov, pohlep po bogatem plenu, je plamtel razbrzdano v vseh dejanjih. Kmetom je bila obljubljena pravičnejša razdelitev zemlje. Zemlje lačnih pa je bilo neskončno veliko. Njihovo število je daleč presegalo množino osvobojenega ozemlja. Radi tega se je morala zemlja razdeliti na pritrkave koščke. Zato so Maure vedno vztrajneje iztiskavali. In ker je to iztiskavanje šlo vedno lažje, z vedno manjšim odporom, je dobivalo drugačen značaj. Iz vse-splošnega podviga nasilne osvojevalne borbe se je izčimil roparski nalet fevdalnih gospodarjev. Iz narodne vojske, za borbo rodni kraljev, so se izčimili plačanci — soldnerji — ki so za svoje gospodarje osvajali

Eno milijardo za javna dela

Predsednik vlade g. Bogoljub Jevtić je imel po radiu govor, v katerem je med drugimi velevažnimi pozivi in konstatacijami govoril tudi o podvigu narodnega blagostanja. Že v današnjem našem članku s. dr. Živka Topalovića je zahteva, ki je bila iznešena na anketi v Beogradu, da se naj najame notranje posojilo za javna dela. O spremembi o znižanju davkov so že izšle nekatere naredbe; tudi o znižanju obresti za posojila in dolgove.

»Drugo važno vprašanje,« je govoril gospod predsednik vlade, »je oživiljenje gospodarske delavnosti sploh. To vprašanje ni tako priprosto in ni tako lahko rešljivo, kot bi si kdo mislil. Ono zahteva celo vrsto odredb, ki se morajo izdati po nekem, že v naprej določenem načrtu. Ta načrt je kraljevska vlada že izdelala in po njem je bila izvedena koncentracija državnih denarnih zavodov, znižanje obrestne mere Narodne banke in vseh drugih denarnih zavodov v državi. Kot najnovejšo uredbo v izvrševanju gospodarskega načrta pa je vlada izdelala uredbo o financiranju velikih javnih del z namenom, da na ta način oživi državno gospodarstvo, pobija brezposelnost in pomaga napredku turizmu. Ta velika javna dela se nanašajo na izgradnjo modernih mednarodnih cest in novih državnih potov, s katerimi se bo vpostavila normalna zveza notranosti države z našim Primorjem. Razen tega bodo javna dela obsegala tudi izgradnjo novih železniških zvez, da se razširi omrežje in da se navežejo na obstoječe mreže tudi kraji, ki so do danes bili brez vsake železniške zveze.

Kako bomo dobili to milijardo?

Za vsa ta dela bo vlada našla izredna sredstva, ne s tem, da bo narod obremenila s kakimi novimi davki, niti s tem, da bi zaprosila za notranje posojilo, niti s tem, da zahteva od Narodne banke, da natisne novega papirnatega denarja. Vsota ene milijarde dinarjev, ki je namenjena za ta javna dela in ki se bo uporabila v dveh letih, se bo našla s pomočjo srednjeročnih obveznic, ki bodo plasirane pri nekaterih večjih domačih in tujih bankah pod ugodnimi pogoji. V kolikor se bo vlada obrnila na domače banke za sodelovanje, in to

predvsem štirih velikih državnih denarnih zavodov: Narodne banke, Agrarne banke, Državne Hipotekarne banke in Poštne hranilnice, je njihovo sodelovanje že v naprej zagotovljeno, kakor tudi končni uspeh. Mislim, da ni potrebno še posebej opozarjati na važnost teh javnih del za oživiljenje našega gospodarstva.

Na pomoč kmetom!

Ne da bi se smatralo, da je z že storjenimi ukrepi izčrpala svoje konstruktivno delo na gospodarskem polju, je kraljevska vlada na svoji davnišnji seji sklenila, da stori še druge uspešne korake, ki se posebno tičejo našega kmeta. Kraljevska vlada ne smatra, da lahko moratorij, odgoditev plačil in politika neaktivnosti pomagajo našemu kmetu. Prijatelji kmeta niso oni, ki mu govorijo, naj ne plača, naj ne zadosti svojim obveznostim, in mu tako popolnoma rušijo kredit in onemogočajo njegov gospodarski razvoj. Kraljevska vlada želi, da s primernimi ukrepi omogoči kmetu, da bo lahko svojim obveznostim zadostil. Poleg velikih javnih del, kjer bodo našli delo siromašni sloji našega naroda, bodo kmetje imeli gotove davčne plačilne olajšave, zlasti pri zemljarini, enako pa tudi olajšave glede obresti, ki jih morajo plačevati na posojila. O vsem tem je kraljevska vlada že storila potrebne sklepe, ki se bodo v najkrajšem času objavili. Vprašanje kmetiskih dolgov ni finančno vprašanje, temveč gospodarsko. Z rešitvijo tega vprašanja kraljevska vlada ne bi hotela pomagati enim, da uniči druge. Njen cilj je, da dvigne gospodarsko ves narod. Danes sprejeto dopolnilo in sprememba uredbe o zaščiti kmeta je samo eden izmed ukrepov, ki bodo omogočili, da se vprašanje ureditve in plačila kmetiskih dolgov prične reševati na pozitivni podlagi. Dosedanje uredbe so bile čisto pasivnega značaja z ozirom na narodno gospodarstvo, ker niso spremenile v jedru prav ničesar v gospodarskem mrtvilu, ki je zajel vse stanovne v naši državi, zlasti pa našega kmeta.

Staro preteklost moramo pustiti za seboj. Staro je ono, kar je bilo predvčerajšnjim, danes pa je že staro to, kar je bilo včeraj. Mi moramo gledati in tudi gledamo v bodočnost, ne pa v preteklost.

Volitve delavskih (obratnih) zaupnikov

Volitve delavskih zaupnikov se vrše letos v okrog 200 obratih. Ko to pišemo, še niso povsod končane.

V vseh važnih in velikih obratih vodijo volitve organizacije Strojarske komisije in povsod so rdeče liste izšle iz volilne borbe ali 100% ali pa z nadvse častnim rezultatom. Delavstvo je povsod pokazalo samega se-

be, da tisto malo hlapčevstva, ki ga je videti, takorekoč sploh ne pride v poštev, oziroma potrjuje resnico, da delavstvo vstaja vsepovsod in dokumentira svoj MI.

Ker se volitve niso vse zaključene, ne bomo danes pisali, koliko je zaupnikov na rdeči listi v tem ali onem obratu, v tej ali oni tovarni, ka-

Ferdinand Freiligrath:

Svoboda! Pravica!

Posameznih porazov ni treba se bati le-ti pripravljajo k zmagam narode, jih vzpodbujajo v borbi neustrašeno stati, glasno zahtevaje: Pravice! Svobode!

Presveti sta sestri združeni redno, zvesto, z odprtim korakom vsaka se trudi! Kjer Pravica, tam Svoboda je vedno, in kjer je Svoboda, Pravica je tudi!

Prevel Čulkovski.

R. Garčia Sanžer:

Španski rdeči teden

V novembarski številki socialistične revije »SNAGA«, ki izhaja v Sarajevu, je izšel izpod peresa španskega pisatelja opis o španski revoluciji, ki je vzplamtel 5. oktobra 1934. Ker je pisan z zgodovinsko znanstvenega vidika, podajam ta spis v prevodu tudi čitateljem »Delavca«.

Ivan Vuk.

5. oktobra 1934 je vstal španski proletarijat, da si pripori svobodo. Sedem dni je hodila po deželi krvava smrt. Tragedija se je odigrala, oziroma se odigrava nje zadnje dejanje. V treh poglavjih je napisana ta tragedija revolucije španskega proletariata: I. poglavje: stoletna eksploatacija; II. poglavje: triletni zapletljaji in III. poglavje: krvavi dramski konec. Da bi pisal o tem zadnjem poglavju, o tem najbolj razburiljivem dejanju, da bi kronološko razlagal in

velike latifundije. In takšna »razdelitev« zemlje je ostala vse do dandanes. Na severu revni kmetje z betvico zemlje, na jugu veleposesniki, latifundisti.

To je živa posledica toliko slavljene Rekonkviste.

Moč katoliške cerkve je bila drugačna. Rabila je etično orožje. Tistim, katerim so bile vzete zemeljske dobrine, je naknadno dajala utelo blagoslova — večno življenje v nebesih. Državi pa je za to prezentirala odgovarjajoče račune — vzdrževanje duhovščine, neomejen vpliv na šole etc.

Neproduktivna parcelacija na severu, površna obdelava latifundij na jugu, od močne agrarne potencije odrivana industrija — to je ena stran slike, barve, katere so se mešale še v dobi Rekonkviste. — Kmečki proletarijat, potisnjen v najtemnejše gospodarske in politične odvisnosti, živeč primitivno, beraško življenje, obsojen industrijski proletarijat — to je pa druga stran slike. Trikratni profit se je stekal cerkvi iz teh razmer: kot lastnici latifundij — kot najmočnejši kapitalistični skupini — in kot tolažnici osiromašenih. Trikratno je udarila po socialni revoluciji, v katero je proletarijat sama prisilila.

Takoj leta 1931., ko je vrgla s prestola Burbone, je cerkev ustvarila s fevdalno in kapitalistično gospodo enotno fronto proti skromnim reformam republike. Pripravili so razpust konstituantne. Prehodna vlada je vodila volitve. In od španske agrarne reforme je ostalo samo to, kar je nekoč bilo. S tega dne je na podlagi jurističnih kodeksov ustavila razlastitev jezuitskih bogastev. Od takrat je postala cerkev mogočnejša kakor kdaj poprej. Padle so vse omejitve pred oblastjo kapitala. Z vseh strani se je naska-

kovalo politične pozicije delavstva in revnih kmetov. Leta 1931., ko je v Španiji prevzela oblast nova vlada, je bilo odstranjenih 249 županov, samih socialistov, 104 krat je bil zaplenjen list »El Socialista«. Ta španska situacija je bila vse bolj in bolj podobna avstrijski situaciji.

»Odrekammo se vseh obvez napram republiki in se zavezujemo, da bomo dvignili revolucijo,« je pisal Pietre. »Španija ni Avstrija in v Španiji se ne more zgoditi to, kar se je zgodilo v Avstriji,« smo čitali v zadnji številki »El Socialista« 4. oktobra 1934, dan pred generalno stavko.

Milijoni so v to verovali.

Milijoni so bili prepričani v zmago socialistov.

»Situacija je ista kakor v aprilu 1931. leta, samo da bo sedaj delavski razred vzel oblast v svoje roke,« je bilo pisano.

Komunistična stranka je javno izjavljala:

»Prepričali smo se, da je socialistična stranka sposobna za borbo, za diktaturo proletariata. Ona ni več nekdanja socialistična stranka.«

Tako je komunistična stranka naredila sklep, da stopi v delavske alianse, osnovane od socialistične stranke. Alianse so imele postati bodoči španski sovjeti, ki bi se črpali iz strokovnih organizacij, socialistične in komunistične stranke in raznih manjših skupin, kot n. pr. trockistov in delavsko-kmečkih sovjeti. Na več krajih so se pridružili tudi anarho-sindikalisti, mnogi navzlic prepovedi svojega vodstva.

Tako se je proti meščanskemu bloku izkristalizirala enotna fronta in enotna volja po borbi.

»Enotna fronta ima pripraviti oboroženo vstajo. — Samo edina pot je še, pot sile. —

ko so se odrezali s svojim organiziranimi MI-jem člani strokovnih organizacij Strokovne komisije. To bomo storili v prihodnji številki »Delavca«, ki izide 25. t. m.

Priobčili bomo tabelo volilcev in koliko so dobili glasov rdeči, plavi in beli in koliko zaupnikov imajo eni in drugi, da bodo naši sodruzi in sodružice s ponosom videli, da smo, da je zaman kričanje meščanskih in fašističnih listov o »zmagi« plavil v tem ali onem obratu, razen, kajpada, v železniški Nabavljalni zadrugi v Mariboru, kjer so volitve ravno takega pomena in zmaga plavil tako »sijaj-

na«, kakor če bi v Strokovni komisiji uslužbenci postavili listo in enoglasno izvolili rdečo listo.

Naš zaupniški aparat bo iz tabele videl, da je močan, in mu bo v ponos njegova zmaga, gibanje delavstva in drug drugemu iz raznih obratov in krajev bomo lahko čestitali in drug drugega vzpodbujali še k večjemu napredku.

Za danes pa že sedaj k volitvam delavskih zaupnikov vsem naš pozdrav: Družnost.

Strokovna komisija za Slovenijo

STROKOVNI VESTNIK

KOVINARJI

Občni zbor S. M. R. J., podružnica Ljubljana se vrši dne 24. februarja 1935 ob 9. uri dopoldne v veliki dvorani Delavske zbornice s sledečim dnevnim redom:

1. Poročila:
  - a) predsednika,
  - b) tajnika,
  - c) blagajnika,
  - d) finančne kontrole.
2. Poročilo obl. tajnika in saveznega predsednika.
3. Volitev novega odbora.
4. Razno.

Ker je občni zbor zelo važen, je dolžnost vsakega člana, da se ga zanesljivo udeleži.

Zaupniški zbor se je konstituiral v četrtek S. M. R. J. je po svojem zastopniku s. Kralju predlagal sledeče: Perko Venceslav, delavski zaupnik v žični valjarni glavni zaupnik na Savi. Za tajnika s. Ravnik Franc, blagajnik parskega sklada Pibernik Albin. Glavni zaupnik za obrat Javornik s. Kralj Nace, tajnik s. Praprotnik Jože. Glavni zaupnik za obrat Dobrava s. Bucek Jože, tajnik s. Kunsterle Franc. Klub narodnih in krščanskih socialistov se je teh volitev vzdržal. Zakaj? — Dejstva sama odgovore — a kovinarji Save, Javornika in Dobrave odgovorite v bodoče tako, da se tega ne bo trebalo.

RUDARJI

Kje je krivda?

Katastrofa v rudniku Srbski Balkan

V ponedeljek, dne 21. jan. t. l. je v rudniku Srbski Balkan v rovu št. 2 vsled eksplozije metana izgubilo življenje 12 rudarjev. 5—7 se jih pa še bori s smrtjo v bolnici. Tako se glasi kratko poročilo o rovu smrti pri Zajčaru v Moravski banovini. Niso se še sesedli grobovi 127 žrtev lanske katastrofe v rudniku Kakanj, 3 v Sisevcu, 2 v Vrški Čuki in že letos 5 v rudniku Trepče pri Kosovski Mitrovici, ko se je k temu visokemu številu v razmeroma kratkem času še pridružilo 12 novih in še morda več žrtev, ki so morale pasti, da doprinešajo svoj obolus na žrtvenik dela.

Tu smo sedaj omenili le glavne nesreče, pri katerih gre za večje število smrtnih slučajev in za katere se naša javnost vsaj malo pozanima. Niso pa tu navedeni oni posamezni

nesrečni slučaj, ki se dandnevno dogajajo pri posameznih rudnikih, pri katerih vedno koga ubije, ali ga pa poškoduje tako, da ostane za vedno pohabljenec.

Koliko je teh slučajev in kako grozno visoke so njih številke, nam bo najbolj razvidno, če vzamemo v roke statistiko nesrečnih slučajev v rudarstvu Dravske banovine za čas od 1. jan. 1925 do 1. jan. 1934, iz katere vidimo, da je bilo v tem času **131 smrtnih slučajev**, 1880 težkih in 16.962 lažjih nezdod. Skupni izdatki za lečenje, podpiranje poškodovancev in njih svojcev so pa znašali 19 milijonov 993.434 dinarjev.

Mislimo, da ni potreba posebej povdarjati vso strahoto teh števil. Zakaj strašno razmesarjena telesa nesrečnih žrtev in živih skeletov pohabljenec ter srce in mozeg pretrepujoči krik njihovih žen in otrok, ki objokujejo izgubo svojega najdražjega, nam v najdrastičnejši luči kažejo vso grozoto teh števil s strašnim vprašanjem, **zakaj?** In če te grozne številke veljajo samo za rudnike v Sloveniji, kjer se navadno reče, da je za varstvo življenja rudarjev še najbolj preskrbljeno, kako strašna še le more biti ta slika iz rudnikov v onih delih države, za katere še prave statistike nimamo.

Pri tem dejstvu se nam mora vsakakor vsiliti odločno vprašanje, kdo je kriv teh nesrečnih slučajev in toliko žrtev? Kje so pripomočki za njih preprečitev?

Da takoj povemo; vsako delo, ki ga danes delavec vrši kjerkoli, je zvezano kolikor toliko z nevarnostjo. In če je to delo kje nevarno, je to v rudarstvu najbolj. Rudar, ki dela dandnevno globoko pod zemljo, se nima samo boriti z težo in riziko svojega dela, temveč se ima poleg tega še boriti z notranjimi podzemskimi silami, katerih ogromnost v nevarnostnem pomenu besede niti z daleč ne more doumeti. Zato govoriti o popolnem preprečenju nesreč v rudarstvu, bi bilo po sedanjem načinu dela iluzorno.

In vendar se moramo vprašati, ali se pa sploh kaj, kar je v človeški moči in razumu, ukrene, da se zaščiti zdravje in življenje rudarjev v jami pri njegovem težkem poslu? Nesrečne žrtve in njih obupani preostali svojci nam stavijo to vprašanje v vsej grozi pomena. Tukaj se mora jasno, odločno, brez vsakega oklevanja povedati vsem in vsakomur, da ravno v tem pri nas še neresenem vprašanju leži vzrok najmanj 85 odst. vseh nesreč. Danes, **3. 2. 1935**, življenja v jami je toliko bolj gleda na dobiček lastnikov rudnikov. **To pribijemo.**

Kaj torej v glavnem povzročata tolike nesreče? Ugotovimo! Prvič, nezadostna praktična in teoretična izobrazba rudarjev samih. Ljudi se danes jemlje v rudnike in daje na odgovorna mesta v mnogih primerih z nezadostno sposobnostjo. Gg. lastnikom rudnikov namreč predvsem ne gre zato, kako rudar razume svoje delo, temveč veliko več zato, koliko bo premoga ali rude nakopal. Drugič, nesrečni akordni priganjaški sistem z nizkimi mezdami in paznikom vred, ki goni rudarja pri delu, kot srednjeveški grajski valpet kmeta na polju, k vedno večji storitvi, z zanemarjanjem vsega, kar bi moralo služiti za njegovo osebno varnost. In tretjič, nezadostnost obstoječih zakonitih varnostnih predpisov, ob popolnem pomanjkanju dovoljne kontrole od strani nadzorne oblasti in končno iz interesnih vzrokov podjetnikov, ki se izogibajo kolikor mogoče vsakih stroškov za naprave, ki bi naj služile za varnost rudarjev pri delu.

V teh treh činjenicah so v glavnem zapopadeni vzroki velike večine nesreč v rudnikih. Tu je sedaj na tistih, ki so zato poklicani in ki zato tudi nosijo odgovornost, da nemudoma ukrenejo, da se ti nedostatki odpravijo, da se takoj preide k uvedbi tozadevne zakonske zaščite, katere izvedba pa mora biti popolnoma v neodvisnosti od vpliva rudarskih podjetnikov. **Zakaj ravno v pomanjkanju tega je danes iskati glavnega krivca o vzrokih teh nesreč.**

Zveza rudarjev Jugoslavije je s Strokovno komisijo v Sloveniji na anketi 27. junija 1934 za preprečenje nesreč v rudnikih stavila sledeče predloge:

1. Za celo državo se naj čimprej uzakoni enoten rudarski zakon, sloneč na temeljih socialnega prava sodobnega človeka in znanstvenih izkustev sodobne tehnike in geologije;
2. s tem v zvezi se naj izdajo novi rudarsko-policijski predpisi, ob upoštevanju sedanjega načina dela, za vso državo enotni in kaj naj imajo namen varovati zdravje in življenje rudarjev;
3. v novi rudarski zakon se naj vnesejo določbe o obvezni praktični in teoretični izobrazbi rudarjev z izprazneno usposobljenostjo za kopača. Stroške zato naj nosijo podjetja in država, a pouk pa naj vrše od rudarske oblasti zato določeni rudarski inženjerji;

Siti smo vseh drugih eksperimentov. — Mi hočemo vso oblast!

Med tem pa so klerikalci stopali k oblastni korak za korakom. V septembru je njihov vodja potegnil bilanco iz vsega, kar so osvojili, in rekel:

»Dovolj je. Vzemimo oblast! Vlada, ki so ji pomagali radikali, je dobro pripravila teren. Vlado morajo prevzeti močne roke. Z Aleksandrom Leru, šefom radikalov, je bil dogovorjen sporazum. Tako njemu kakor njegovim zaveznikom je bilo jasno, da se po demokratski poti ne more nič več ukreniti. Parlamentarno misleče »močne roke« so bile slabše od svojih nasprotnikov. Od 470 parlamentnih sedežev so jih parlamentarno misleči imeli samo 220. Izvenparlamentarno gledajočih pa je bilo še manj. »Smrtno omražen marksizem je močnejši kakor še nikoli.« In obe avtonomni pokrajini, Katalonija in Baska, sta bili enodušno nasprotni desničarskemu kursu Madrida. Istočasno je tla vstaja na treh krajih v Španiji.

Tako zaostreni odnosi so omajali konjunkturo. Gospodarstvo je naglo padalo. Milijardni deficit državnega gospodarstva je povečalo drago oboroževanje policije. Pomanjkanje denarja je sililo na borbo. Izvajanje reform je bilo ustavljeno. Baska in Katalonija in del španskega agrarnega problema sta bili silno prizadeti. Svetost privatne lastnine je bila postavljena na kocko. Baska se je upirala plačevati davke centralni oblasti. Obe pokrajini sta industrijsko najbolj razviti pokrajini. Delavstvo je najbolj napredni del prebivalstva. Fevdalci in kler so oslonci režima.

Taki sta bili ti dve fronti. In morali sta, češče nočeš, udariti se v oktobru, v dnevih žetve.

Španija, po volji desnice, mora biti to, kar je Avstrija, Italija, Nemčija, Portugalska.

»Nikdo ne zna, kaj lahko prinese oktober,« je pisal »El Socialista«. — »Lahko bo to naš oktober!«

Prvo poglavje: Propadanje Španije na vseh področjih je bilo za kratko dobo zadržano vsled priliva zlata iz Amerike. Ali pod bronastimi zastori se deželo gladali knezi, bojarji, kler.

Drugo poglavje: Tri leta republike. Ideologi prevrata od 1931. so se nadejali, da »stopi Španija v naprednejši svet«. Z ničemer pa niso k temu pripomogli. Samo fevdalno-ekonomsko strukturo Španije so okrasili z republikanskim imenom. V borbi okrog tega imena je moralo gospodarstvo premagati politiko, a cerkev je premagala republiko. Mesto vhoda v naprednejši svet, se je stopilo nazaj. Nastala je nova katoliška Rekonkvista Španije.

Tretje poglavje: O prvi Rekonkvisti je pisal Kolumb, češ, da njegova pot ni šla samo preko strahot na morju, temveč tudi skozi pragozdove strašnih ovir, »skozi špranje neumnosti, neznanja, nestrpnosti, skozi prepade ponižanja in preko morja krvi...«

O drugi Rekonkvisti obstoja pa dovolj uradnih spisov in uradnega materiala, ki še preveč govori.

O tretji? 1. oktobra se je sestal kortex. Desničarski blok je zrušil vladu Sampora. — Leru, vodja radikalov, je dobil od predsednika republike mandat, da sestavi novo vladu. Vlado večine: iz radikalov in iz Akcije popular. 4. oktobra je bila kriza vlade rešena. Ob 6. uri zvečer se je nova vladu konstituirala. Ob 2. uri zjutraj 5. oktobra je

bila seja ministrskega sveta radi »enotne in z enega mesta vodene revolucionarne vstaje«. Istega dne je odstopil predsednik upravnega odbora, glavnega tribunala republike. Zapustil je svoje mesto, ker ni mogel soglašati, »da bi postali člani vlade ljudje, ki republike ne priznajo in ki niso izvoljeni kot republikanci.« Pri stavljanju pogojev je težko stavit vprašanje krivde. Desničari so zahtevali revolucijo, da iz krvavega razračunavanja izidejo kot zmagovalci. Z vsemi močmi so iskali najugodnejše pogoje, da začnejo bitko. Načrti državnega udara so viseli v vzduhu. Vsakdo jih je čutil. Poskrbelo se je tudi za »požar parlamenta«. — Z zaplenjenjem brezštevilnega orožja, katerega poreklo in cilj še ni znan, niti utrišen, je konstruiran subverzivni komplot, ki objema Španijo in Portugalsko, po katerem bi imele pasti glave vseh dostojanstvenikov in po kateri bi se naj vsa ministristva pognala v zrak. »Bazo je dal Trocki, a podrobnosti ameriški gangsteri.«

V svoji poslednji številki od 4. oktobra 1934 je pisal »El Socialista«:

»Zdaj je čas!...«
Na pomoč je izbruhnila generalna stavka po vsej državi: v Asturiji, v španskem Ruru je vzplamtela prava krvava borba... In... je le v resnici bil čas? —

1917. leta, malo pred oktobersko revolucijo v Rusiji, je izbruhnila revolucija v Španiji. Zadušila jo je vojska. Vojska je čuvala monarhijo. S tem se takrat ni računalo. Po 14 letih še le, so bile čete tako razkrojene, da je uspel prevrat. Ramo ob rami so koračili delavci s civilno gardo in redno vojsko. Izgledalo je, kakor da so se zvezali za daljšo dobo.

1934 so revolucionarji računali z vojsko. Ali njihov račun je bil enostranski. Niso se

4. z zakonom se naj uveljavi nepristranska in neodvisna kontrola vseh rudniških naprav, nad in pod zemljo. Ta kontrola, na katero pa podjetje ne sme imeti nobenega vpliva, naj bi se delila v dva dela, in sicer: v obratno in splošno za vse rudnike dotične banovine. Prva bi naj obstojala na obratu iz 2 do 5 najizkušenejših rudarjev kopačev, katere je predhodno rudarska oblast preizkusila in potrdila. Splošna kontrola pa, iz po enega avtoriziranega rudarskega inženjerja, enega predstavnika rudarske oblasti in enega zastopnika delavstva, katerega je delavstvo neodvisno, po svojem prostem prevdaru predlagalo potom pristojne Delavske zbornice.

Prva kontrola je podrejena drugi, in druga pa ministrstvu za šume in rude. Natančnejša določila k temu izda minister za rude in šume potom naredbe.

Ti predlogi naj postanejo meso in nesreče se bodo gotovo zmanjšale za 90 odst., če ne več.

K temu še poročamo o velikem protestnem zborovanju delavstva v Beogradu, ki je bilo 30. januarja 1935 radi velike rudniške nesreče v Srpskem Balkanu v veliki dvorani Delavske zbornice v Beogradu. Zborovanje je bilo dobro obiskano. O rudniški katastrofi je obširno poročal tajnik Delavske zbornice s. Luka Pavličević, ki se je kot delegat Delavske zbornice priključil raznim komisijam, ki so preiskovale vzroke te nesreče na licu mesta.

V svojem daljšem referatu je govornik predvsem dolžil za to nesrečo upravo ter je končno poudaril, da je bilo od januarja pa do oktobra lani v Srbiji 21 smrtnih slučajev in 4308 ponesrečenih. Od tega števila pa je bilo zopet 67 smrtnih slučajev, tako da je bilo lani 88 smrtnih slučajev. Pri raznih rudniških nesrečah v Srbiji je bilo 248 težko poškodovanih, lažje pa 3895. V Sloveniji pa je bilo od 1. 1925 do 1933 131 smrtnih slučajev pri raznih rudniških nesrečah. Težkih poškodb je bilo 1880, lažjih pa 16.962. Bratovska skladnica v Ljubljani je ponesrečenim rudarjem izplačala 15 milijonov 993.434 Din ter se radi tega sedaj nahaja v težkem položaju. Govornik je končno orisal tudi socialne razmere, ki so vladale v dotičnem rudniku ter je poudaril, da je bilo delavstvo v tem rudniku zelo slabo plačano. Med drugim je omenjal, da je delavec Nino Dimič zaslužil v mesecu decembru 657 Din, ponesrečeni rudar Knežević 250 Din, delavec Soklič 121 Din, Stojan Donovič 84.50 Din, Stančulovič in Grujič pa po 20 Din.

Na koncu zborovanja je bila soglasno sprejeta sledeča resolucija:

Resolucija

1. Da se čimprej sprejme nov, za vso državo enoten rudarski zakon na bazi socialnih pravic in znanstvenih izkušenj sedanje tehnike in geologije.
2. Za sprejetje novega rudniškega zakona naj se da ministru za gozdove in rudnike pooblastilo, da lahko predpiše nov pravilnik o rudarskih policij-

ozirali na druge vesti, ki so bile vse važnejše od onih, ki so pripovedovale: »socialističen in komunističen tisk je zelo razširjen po vojašnicah in vojakih«. — Dan na dan, kakor je desni kurz dobival na premoči, so izključevali in odstranjevali iz armade nezanesljive častnike in podčastnike. Polki so bili premeščeni, tehnička oprema izpopolnjena.

Špansko gibanje 1917. ni udarilo samo na odpor v vojski, temveč je propadlo tudi radi sabotaže celih delavskih skupin. Železnica je tedaj vozila brez prenehanja in tudi druge gospodarske panoge se niso zganile. Ta pasivnost proletariata je naredila največji vtis na Largo Kabalero, ki je vodil tedanje vstajo. Neumorno se je trudil, da bi prišlo do enotne fronte in da bi se izgradilo učinkovitejše orožje: generalna stavka. Kabalero je v resnici ustvarjal popolno, brez najmanjših razpok.

Tretji adut v rokah socialistov so bile avtonomne pokrajine: Katalonija in Baska. Ni bilo dvoma, na kateri strani bodo v slučaju revolucije.

Na to špekulacijo je Leru vrzel trdo besedo:

»Samo uniforma je garancija zakonitosti.«

Uniforma je vozila podzemne železnice, gibala tramvaje, tvorila in iztovarjala vagoni. Uniforma je pokorila Madrid, upala v Asturijo, zrušila katalonsko avtonomijo. Uniforma je, z eno besedo rečeno, potrdila staro resnico, da brez uniforme propadejo revolucije.

S potoki dragocene krvi je zapečatil španski proletariat to resnico.

skih odredbah, ki mora vsebovati sledeča določila:

a) Vse ukrepe preventivnega zavarovanja življenja delavcev, ki so zaposleni pri zunanjih in podzemnih rudniških delih. Na te ukrepe se mora povsem prenesti zagotovljena strokovna naobrazba kakor upravnih tako tudi nadzornih organov rudniških podjetij, istotako tudi rudarjev kopačev.

b) Kontrolne ukrepe varnosti morajo izvrševati posebni državni organi, med katerimi naj bodo zastopani tudi rudarski delavci in delavski zaupniki s položenimi strokovnimi izpiti.

c) Družinam pri delu umrlih in ponesrečenih rudarjev naj se zagotove minimalne rente, ki pa morajo odgovarjati eksistenci števil članov te družine.

č) Predpiše naj se poseben postopek za določevanje minimalnih mezd za vse kategorije delavcev, ki so zaposleni v rudnikih in toplinskih podjetjih.

3. Zbor zahteva, da minister za gozdove in rudnike čimprej skliče posebno konferenco, na katero naj pozove predstavnike korporacij, lastnikov rudnikov in rudarjev ter zastopnikov ministra za socialno politiko in narodno zdravje, kakor tudi predstavnikov industrije in delavskih zbornic. Na tej konferenci naj se določijo principi za oživitvev predvsem druge točke te resolucije.

4. Končno je delavstvo na protestnem zborovanju apeliralo na kraljevsko vlado, narodno predstavništvo, Združenje lastnikov rudarskih in toplinskih podjetij in na vso javnost, da naj zaščiti rudarskih delavcev posvetijo ono pozornost, ki jo pošteno in težko delo rudarjev v polni meri zasluži.

Da pa vse to ne bo samo glas vpijočega v puščavi, vsi rudarji, kjerkoli ste, v močno organizacijo, v Zvezo rudarjev Jugoslavije, da bo ena sila rudarskega delavstva stala za izvršitev zahtev rudarskega delavstva.

Brez moči organizacije ne bodo dali nič.

Kočevo

Po dolgem mrtvili se je začelo tudi tukaj delavstvo prebujati. V tekstilni tovarni »Triglav« se je začelo delavstvo organizirati v Splošni delavski strok. zvezi. Rudarji so ponovno ustanovili podružnico Zveze rudarjev Jugoslavije in se je vršil ob veliki udeležbi ustanovni občni zbor, tako, da podružnica z več kot polovico tukaj zaposlenega organiziranega delavstva pridno deluje.

Na ponovne prošnje tukajšnjega delavstva smo tudi mi sedaj deležni zaupniških tečajev, ki se vrše vsak dan od 6. do 8. ure zvečer v dvorani gostilne Beljan v Kočevju. Kako potrebni in koristni so tečaji za delavstvo, posebno pa za delavske zaupnike, najbolj potrjuje pozornost tečajnikov in njihovo ogromno število vsaki dan na zaupniškem tečaju.

Res je izbran program, ki nudi delavstvu osnovne pojme o delavski zaščiti, delavskim zaupnikom je pa tečaj nenadomestljiv kazipot v njihovem delovanju kot delavski zaupnik.

Drugi del tečaja, pri katerem se bo nazorno podalo navodila, kako se morajo pisati prošnje vseh vrst, vloge na oblastva in zapisniki, bo nudil vsem delavcem, posebno pa funkcionarjem organizacij to, kar si je delavstvo in delavski zaupniki že zdavnaj želeli.

Žal se vsled »višje sile« niso mogli udeleževati tečaja tudi ostali delavci in delavke iz tekstilnih tovarn. Želijo pa, da se mora vršiti zanje tudi zaupniški tečaj po ravno istem redu in programu kakor se vrši sedanj.

Zaupniške tečaje vodi načelnik II. skupine Franc Pliberšek, ki se mu mora priznati, da ima za to delavsko šolo dovolj življenjskih izkušenj, dovolj volje in znanja, ki zadovoljuje marsikaterega razvijane delavskega funkcionarja.

SPLOŠNA DEL. STROKOVNA ZVEZA JUGOSLAVIJE

Kočevje

Dne 13. januarja se je vršil redni letni občni zbor naše organizacije »Splošne delavske strokovne zveze Jugoslavije«. Predsednik s. Beguš je ob polnoštevni udeležbi otvoril zbor in predložil sledeči dnevni red: 1. Poročila odbora. 2. Poročilo zastopnika centrale. 3. Volitev novega odbora in nadzorstva. 4. Raznoterosti. Poročila odbora so bila vzeta na znanje in je ugotovljeno, da je podružnica vključb težkim razmeram na članstvu lepo napredovala. Zanimivo je bilo poročilo centralnega tajnika s. Jakomina, iz katerega je bilo razvidno, da je zveza v pretečenem poslovnem letu izvršila ogromno koristnega dela za izboljšanje položaja svojega članstva in da je zveza v članstvu močno narastla. Posebno zadovoljivo je finančno stanje zveze. Članstvo je vzelo poročilo z odobravanjem na znanje. Za tem se je prešlo k volitvi novega odbora in nadzorstva. Predložena je bila lista z dosedanjim predsednikom s. Begušem na čelu. Lista je bila soglasno sprejeta, le s to izpremembo, da je predsednik podružnice Marinič Anton, s. Beguš pa podpredsednik. Ostali funkcionarji so: tajnik Komerički Alojz, blagajnik Troha Franc; odborniki: Ferderber Franc, Dürfeld Robert, Goželj Matija in Černugelj Anica. Nadzorstvo: Koscec Marija, Kastigal Leopold in Fritz Ivan.

Novi odbor si je nadel nalogo, da gre z vso vnemo in poštvalnostjo na delo za povzdignje organizacije in izboljšanje težkega delavskega položaja, ter želimo, da jih v tem cilju podpira vse članstvo, ker le tedaj je uspeh zasiguran.

Volitve delavskih obratnih zaupnikov za podjetje Triglav v Kočevju.

V gostilni Beljan so se v nedeljo vršile volitve delavskih obratnih zaupnikov za tekstilno tovarno Triglav. Predsednik volilnega odbora s. Beguš otvori zborovanje in sporoči, da se volitve vrše po skrajšanem postopku, na kar je pristalo podjetje in delavstvo. S posebnim razglasom, ki je bil obešen v podjetju, je bilo delavstvo pozvano na zborovanje, da izvoli svoje zaupnike. Za tem pozove, da se predlože kandidatne liste. Listo je predložila samo Splošna del. strokovna zveza Jugoslavije. Bila je pravilno sestavljena in podpisana od predlagateljev. Ker je bila predložena samo ena lista, je predsednik proglasil kandidate na tej listi izvoljenim v smislu člena 22. tozadavnih zakonitih navodil za volitve delavskih zaupnikov.

S tem je bilo volilno zborovanje zaključeno.

Okrog 400 delavcev in delavk ob kruh.

Požar je uničil v nedeljo, dne 27. januarja t. l. staro tekstilarno v Kočevju. Nad 10 milijonov je škoda, okrog 400 delavcev in delavk in z njimi njihovih družin je brez kruha.

Strokovna komisija je s Splošno delavsko strokovno zvezo podvzela korake, naprosila tudi Delavsko zbornico, da vse ukrene, da se pomore težko preizkušanim delavstvu v tej nesreči, ker ono ni z ničim zavarovano.

K intervenciji strokovne organizacije in Delavske zbornice se je pridružila tudi občina Kočevje, ki je pozvala vse kočevske okoliške občine in Borzo dela, da priskočijo na pomoč delavstvu. Banska uprava je že dala 8000 Din. Sodrugi Kopač je v imenu Delavske zbornice in s Splošno delavsko strokovno zvezo vse pregledal in dosegel, da se delavstvu izplača 14 dnevna mezda. V soboto pred požarom so dobili izplačano mezdo za nazaj, a sedaj se dobe takozvano 14 dnevno zanačaj, ker so s požarom izgubili delo in je s tem 14 dnevnim plačilom zadoščeno odpovednemu roku.

Kdo je zažgal, se preiskuje, če se bo našlo pravega krivca in vzrok požara, p. dvomimo. Ali delavstvo, 200 iz mesta in 200 iz okoliških vasi, je s tem brez kruha.

Zato je potrebna javna pomoč in da se tovarna čimprej obnovi ter zaposli delavstvo.

»Tujci«. (Dopis iz Rusije).

V današnjih »narodnih« časih se toliko govori in piše o »tujcih«, ki se priklajajo od nekot, ki so potepuhi, celo lopovi, priskledniki itd., da že res ni nič več posebnega, če si »tujec«. Sicer pa je že Ivan Cankar nekod nekje zapisal, da v celi človeški družbi ni videl drugega človeka kakor samo tujca.

Sedim tako v prijazni ptujski gostilni pri četrtinki vina, tako, ker se mi je baš zahotelo nekoliko družbe, četudi tako samo od daleč. Pri četrti mizi sem opazoval veselo družbico gospodov in dam, ki so ob spremljevanju harmonike veselo prepevali »Hej Slovani, naša reč slovenska živo klije« in pa »Trink' ma noch a Glas'l, trink' ma noch a Glas'l, ist die Welt doch so schön...« Dame so bile v smučarskih krojih, čeprav ni bilo kdo ve kaj snega, ali, moda je takšna in »trink' ma noch a Glas'l...«

Pa sta stopila v gostilno dva moža. V opankah, vsa ponošena obleka, obraza blede in na njih trpljenje. Zaprošila sta miloščino.

»Od kod sta?«
»Iz Zaječarja.«
»Brezposeln?«
»Brezposelna. Peš sva prišla iz Zaječarja. Še za kruh ni, kdaj še le za vlak.«

»Kaj ni dela?«
»Ni. In kjer še je, ne plačajo, dajo bone, za katere nič ne dobiš!«

Dal sem, kar sem mogel iz malega malo. Gospoda pa je orgljala na harmoniko naprej in pela:

»Moj očka 'ma konjička dva«
in pa:
»Na slamci se pozna,
da sta ležala dva...«

Kajpada, kdo se pa iz istih briga za raztrgana, lačna, trpeča potepuha.

Samo stara gostilničarka je vzdihnila: »Oh ti tujci, véasi tega ni bilo.«
In sem pomislil, da, da, véasih tega ni bilo. Tudi jaz sem hodil nekoč v Trbovljah v šolo. Nismo takrat hodili v ljudsko kuhinjo po skromno juho in kruh, nego smo jedli tudi meso. In če je k nam prišel kakšen »tujec«, mu je mati odrezala kruha in ga pogostila. In bili so rudarji in delavci kakor eden za vse in vsi za enega in gospoda jih je respektirala. Danes pa?... Da, da, spomini.

Pa, sodrug urednik, ne zameri, kaj bom še govoril. Oglasim se rajše drugič zopet.

Vladimir B.

Paračič

Podružnica Splošne delavske strokovne zveze Jugoslavije v Paračiču, v kateri so organizirani steklarji, je imela 20. januarja svoj redni letni občni zbor. Dnevni red je bil: 1. Poročilo uprave; a) tajnika, b) blagajnika, c) kontrole. 2. Referat o nalogah in potrebi organizacije. 3. Volitev nove uprave in nadzorstva. Tajnik podružnice je podal izčrpno poročilo o delovanju podružnice. Nato je sledilo finančno poročilo in poročilo nadzorstva. Poročila so bila vzeta z odobravanjem na znanje, saj je podružnica izvršila vključb težkim razmeram v polni

meri svojo dolžnost. O potrebi in nalogah organizacije in položaju delavstva je podal obširno poročilo odposlanec glavnega radniškega saveza s. Belič iz Beograda. V upravo podružnice so bili izvoljeni: Jožef Kollbert, predsednik, Jožef Blazi, podpredsednik, Ivan Mastnak, tajnik, Alojz Festbaum, namestnik, Aleksander Hauer, blagajnik, Nikola Petrovič, namestnik. Odborniki: Anton Veber, Boško Štefanović, Šuster Ernest, Johan Kollbert. Kontrola: Vane Franc, Alojz Drimelj, Milan Dimič.

Litija

Z velikim zanimanjem se je delavstvo litijske predilnice pripravljalo na volitve obratnih zaupnikov, ki so se potem vršile 31. januarja 1935. Delavstvo se je zavedalo svoje dolžnosti in ni nasledlo na razne laži, ki so jih trosili beli in plavi, ampak je sodilo po delu.

Izid volitev je ta-le:
Vseh volilcev je bilo 505, volitev pa se je udeležilo 443 volilcev, od teh pa je bilo 9 neveljavnih.

Splošna del. strok. zveza Jug. je dobila 255 glasov, Jug. strok. zveza (beli) 110 glasov, Narodno strokovna zveza (plavi) 69 glasov.

Količnik je znašal 55. Tako je dobila rdeča lista, ker je imela največji ostanek količnika, 5 zaupnikov, bela 2 zaupnika, plava pa 1 zaupnika.

Zaman so nekateri ljudje uganjali najnesramnejšo demagogijo, misleč, da bo v korist belim. Delavstvo je sito demagogije in je to s svojim glasovanjem odločno povedalo.

Zanimivo je, da smo mi od volitev za Delavsko zbornico napredovali od 105 na 255 glasov, beli in plavi pa nazadovali; prvi od 178 glasov na 110, drugi pa od 220 na 69 glasov.

Kakor so pokazale volitve, je delavstvo sodilo organizacije po delu ne pa po objubah. Da pa bodo zaupniki lahko uspešno branili pravice delavstva, je dolžnost slehernega delavca, da pristopi v našo organizacijo.

Sodrug Jože Ažman

Dne 25. januarja 1935 je po kratki bolezni umrl s. Jože Ažman. Bil je zaveden in agilni bорец delavskega razreda, bil je član Svobode in Splošne del. strok. zveze Jugoslavije, bil je eden najbolj značajnih borcev svojega razreda, ni maral preprirov in medsebojnih intrig, njegova bolečina je bila ponosna in molčeča.

Njegov pogreb je pokazal, kako zelo je bil priljubljen med nami, na njegov grob smo mu položili venec z napisom: »Svojemu sodrugu »Svoboda« in S. D. S. Z. J. Pevci »Svobode« so mu pa zapeli žalostinke pred domom in ob grobu.

Pred domom se je poslovil od njega v imenu »Svobode« in razrednega delavskega gibanja s. Frano Lipovšek, pokazal je vso tragedijo našega življenja, ki se začne ob rojstvu in konča v grobu.

Sodrug Ažman, prehodil si vseh štirinajst postaj, veliko je bilo Tvoje trpljenje, Ti si rešen, a Mi vsi trpimo dalje in čakamo boljših solnčnih dni.

Na Tvojem grobu naj raste nagelj, rdeč, plameneč...
Tvoji sotrpini.

Zahvala.

Zahvaljujem se vsem, ki so spremili našega strica in brata Bauer Franca na njegovi zadnji poti, zaključujemo se zlasti pevcem »Svobode« za v srce segajoče žalostinke in vodstvu steklarne sv. Kriz za prekrasen venec. Vsem naša prisrčna in iskrena zahvala.

Rodbini Jugovac in Bauer.

ZVEZA ŽIVILSKIH DELAVCEV

Reguliranje delovnih in mezdnih pogojev pekovskega delavstva

Živilsko delavstvo je na svojem zborovanju 27. januarja 1935 v Zagrebu sklenilo, da se takoj zahtevajo pogajanja z pekovskimi mojstri, da se regulirajo delovni in mezdni odnošaji z pekovskim delavstvom.

Inspekcija dela v Zagrebu je ta pogajanja sklicala za sredo, 30. januarja 1935. Od strani delodajalcev, pekovskih mojstrov, so se pogajanja udeležili mojstri gg. Bašić, Corka, Stimca, Pavković in Lesjak. Od strani pekovskih delavcev, Saveza živilcev pa ss. Grubauer, Djurdjak, Dianič, Margetič, Balanović, Dokožić in Kuza ter zastopnik Delavske zbornice Adolf Kunić.

Zastopniki Saveza živilskih delavcev so podali zahtevo, da se regulirajo delovni in plačilni pogoji in to potom kolektivne pogodbe. S to kolektivno pogodbo bi se reguliralo delovni čas in začetek dela v okviru naredb o prepovedi nočnega dela v pekarnah.

Zastopniki delodajalskega saveza so pristali na kolektivno pogodbo in so predloge delavcev sprejeli skoro v celoti, toda s pristavkom, da taka sklenjena pogodba stopi v veljavo šele tedaj, ko se ukine naredba banske uprave o prepovedi nočnega dela. Torej prav »gentlemenski« način razprave. Radi bi gospodje, da za ceno kolektivne pogodbe, ki jo itak določa Obrtni zakon, prodamo eno izmed najvažnejših delavskih pridobitev, to je, nočni počitek v pekarnah.

Razumljivo, da delavski zastopniki na tak predlog niso pristali in ni prišlo do sporazuma.

V petek, dne 1. februarja 1935 zvečer je bil sestanek pekovskega delavstva v Za-

grebu, kjer so sklepali, kako oživeti sklepe zbora od 27. januarja 1935 in da na odgovor delodajalcev odgovore, če ne drugače, s stavko.

Stavka je bila neizbežna. In danes, ko to pišemo, je zastavkalo nad 95% pekovskih delavcev. Solidarnost, disciplina in visoka zavest v pekovskih delavcih je stopila na plan. Zagreb je bil 2. februarja t. l. brez kruha in peciva. Le v nekaterih pekarnah so se znašli stavkokazi, ali le neznatno število.

Med tem, ko se je naš list pripravljala za tisk, smo zvedeli iz Zagreba, da je bila stavka zaključena na intervencijo banske uprave.

O kolektivni pogodbi in o vseh ostalih spornih vprašanjih bo pa šele sedaj po zaključku stavke razpravljalo neko arbitražno sodišče, katerega sklepi bodo obvezni za obe strani.

Vsekakor je trenutni uspeh vsaj v tem, da je začela oblast braniti svoje zakone. Opuščen ni bil nihče.

LESNI DELAVCI

Lesni delavci Maribor.

Podružnica Osrednjega društva lesnih delavcev in sorodnih strok na slovenskem ozemlju v Mariboru sklicuje svoj redni občni zbor, ki se bo vršil dne 17. februarja 1935 ob 9. uri dopoldne v dvorani Delavske zbornice s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo funkcionarjev podružnice.
3. Sprememba pravil.
4. Volitev novega odbora.
5. Poročilo centralnega tajnika iz Ljubljane.
6. Predlogi in nasveti.
7. Raznoterosti.

Kakor je razvidna važnost dnevnega reda, je dolžnost vsakega lesnega delavca, da se občnega zbora udeleži. Odbor.

MONOPOLCI

Monopolci!

4. januarja 1935 se je zbralo tobačno delavstvo v veliki dvorani Delavske zbornice ter ob tej priliki soglasno sprejelo z ozirom na večne obljube od strani Monopolne Uprave sledečo resolucijo, katera je bila poslana za sedaj na Savezno Upravo — ker pa se bo vršil v marcu kongres Saveza, se bo pa isto ponovno dostavilo osebno po delegatih vseh monopolskih podjetij ter obenem obrazložilo merodajnim faktorjem zahtevo po čimprejšnjem uveljavljanju izboljšanja delavstvu — resolucija se je glasila:

Savezu radnika-ca monop. preduzeća
i p. h. u Jugoslaviji
Beograd.

Delavstvo tobačne tovarne v Ljubljani, zbrano na sestanku dne 4. jan. 1935 v veliki dvorani Delavske zbornice, soglasno protestira proti zavlačevanju izboljšanja delavskih »Pravilnikov« in to: o delu, plačah in pokojninah od strani Monopolne Uprave.

Soglasno zahteva, da se podvzame pri Monopolni Upravi energične korake, da se pristopi k izdani od same Monopolne Uprave objavljenih izboljšanih pravilnikov, katera obljuba je bila dana z uradnim aktom I. M. br. 16.655 od 27. okt. 1932 in I. M. br. 16.498 od 24. okt. 1932, a še do danes neizvršena!

Od S. U. zahteva, da se čimpreje skliče kongres, kateri naj z delavskimi odposlanci vseh podjetij M. U. stori sklep za nadaljnje postopanje ter se v času kongresa obrne direktno na vsa pristojna mesta, ker pri M. U. zaposleno delavstvo ne more verovati več niti objubam samega g. generalnega direktorja Monopolne Uprave, podanih zastopnikom Centralnega Sekretarijata Delavskih zbornic in Saveza monopolskih delavcev, čeprav podanih že mnogokrat, a v glavnem še sedaj neizpolnjenih!

Enako tudi apeliramo na U. O., naj napravi potrebne korake pri Glavni kontroli v Beogradu za takojšnje izplačilo že priznane povišane pokojnine vsem vdovam po tobačnih in državnih uslužbenih, katere so s tem prizadete.

Kajti upamo, če je M. U. je izdala tozadavno rešenje, je tudi Glavni kontroli mogoče izdati odobrenje za izplačilo priznane povišice, ker se že isto zavlačuje od l. 1927.

Prosimo, da S. U. napravi potrebne korake v pogledu vseh gornjih vprašanj ter nam blagovoli čimpreje na isto odgovoriti, pa najsibo o pozitivnem ali negativnem uspehu pri M. U. in Glavni kontroli.

NB. Kot se je zagotovilo s merodajne strani, se bo v kratkem likvidiralo vprašanje izplačevanja pokojnin (povišic) vdovam, ker se bo iste postopoma v par obrokih izplačalo. Skupno znaša vsota okoli 1.000.000 Din.

»Prostovoljni dinar« se je izplačal za mesec januar s. Nograšek Nacetu v znesku Din 187.—, za kar se najlepše zahvaljuje vsem plačujočim sodrugom in sodružicam!

Do občnega zbora se bo pobiralo vsaki mesec po Din 1.— za »Prostovoljni dinar«, na občnem zboru bomo pa določili nadaljnje pogoje za doseg izplačila istega. Toliko v znanje vsem s. zaupnikom in s. zaupnicam!

Volitve za delavske zaupnike so izpadle sledeče: »Rdeči« smo dobili 505 glasov in 10 zaupnikov, »beli« so dobili 253 glasov in 5 zaupnikov! Ker je bila bolj živa agitacija, se je letos udeležilo od 862 delavcev 772, kar znese skoro 90 odstotkov uposlenega delavstva. Seveda napadov na letskih proti našim zaupnikom ni manjkalo, ali delavstvo je izpovedalo svoje mišljenje z oddanimi glasovi in to drži!

Zahvaljujemo se za priznanje svojim volilcem!